

ШЕВЧЕНКІВ ОБРІЙ

Тарасова гора. Фото С. Клименка, 2003 р.

Важати, що два століття тому народився лише майбутній великий український поет, значить не розуміти неповторну подію світового значення. Творчість *Тараса Шевченка* виходить за межі літературно-мистецького явища, бо є світоглядним здвигом, проривом до цілісного сприйняття світу, усвідомленням волі не як відсутності кайданів, а як стану душі. Його сучасність постає щоразу, коли ми висловлюємо власні, дуже різні думки про його творчий феномен. Те, що в кожного нині свій Шевченко, свідчить про подолання давніх стереотипів, а ще — про особливості Шевченкового мислення, в якому синкретично сполучаються речі, які за звичайних умов не поєднуються. Власне, це і створює цілісну картину Буття, без якої не може розвинутися світогляд людини.

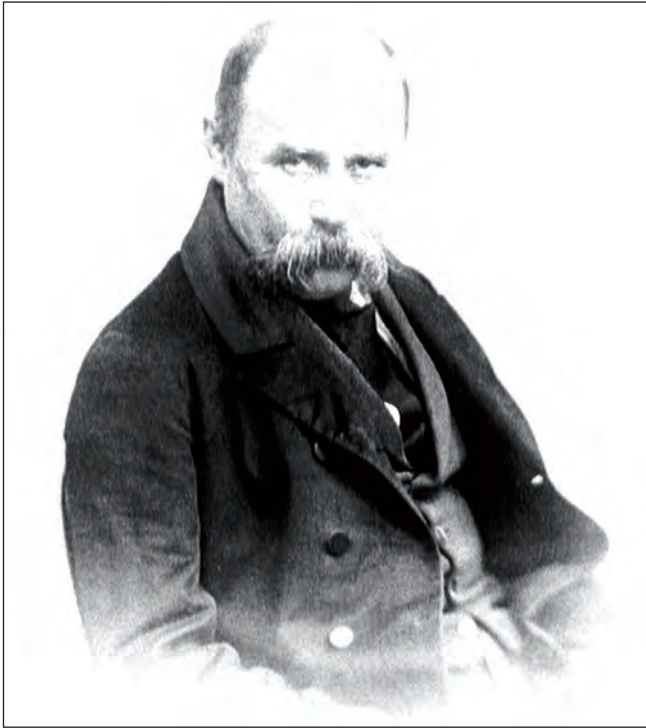
Думка про те, що до Шевченка кожен приходять по-своєму, має особливе значення у випадку, коли йдеться про народженого у великому місті, яким є, наприклад, Київ. Хоча б тому, що київські пагорби історично пов'язані з Канівськими узвишшями, звідки вдень у задніпровській далечині можна угледіти дзвіниці Переяслава, увечері ж — побачити вогні Черкас і навіть відчутти подих вітру з Холодного Яру. Великий Кобзар назвав їх "*Гори мої високі*". Ця поетична алегорія наголошує не на географічній, але — на духовній висоті. Одну з гір звемо Тарасовою, обрій же — Шевченковим.

З Чернечої (Тарасової) гори справді видно далеко навколо. Козацькі села давньої Гетьманщини визирають з-поза синіх лісів, а перед ними, на продутих буревіями луках, у 50—60-х роках ще стояли, наче в сервантесівській Ламанчі, дерев'яні вітряки. Були вони вже нерухомі, й цей фрагмент історичної сцени, з якої певні дійові особи вже зникли, інші ж іще не з'явилися, навіював душевний неспокій, зрозумілий лише згодом.

Найпростіше було б покласти ці щемні почуття на якусь таємничу "ауру", вдаючи, ніби вони народились на стежках, якими ходив Поет. Проте стежки між Княжою й Чернечою горами були тільки містком до свідомих роздумів. Зізнаюся, що вперше виразно відчув особистий зв'язок із цією історичною місциною, коли друг нашої родини, *Олександр Кістяківський*, розповів про виконані *Репінім* на замовлення Старої Громади портрети *Шевченка* й *Айри Олдріджа*, що зберігалися в його батька, *Богдана Кістяківського*.

Та визначальною верствою у стратиграфії культури завжди була література. За радянщини тільки вона залишалася від колишніх гімназій, бо вивчали її системно. Інша справа, як не дивно, що школярі гуртом зневажали поетів-мучеників *Тичину* й *Сосюру*, наявних у хрестоматіях виключно як вірнопідданих, які на замовлення пишуть вірші. Учні не здогадувалися, що самі поети страждали від цього не менше, ніж читачі. І хоч вірш "*Як упав же він з коня*" турбував питанням щодо вигуків "*Слава!*", юному поколінню пояснювали: це, мовляв, лише синонім пролетарського "*ура*". Але Шевченкове диво жило навіть за тих умов. Дозволені "*Тече вода...*" і "*Садок...*" будили урочистий душевний відгук на звичайні, повсякденні події та речі, на яких зупинилося око генія.

Ще простіше було з релігією. Стверджуючи, ніби Наука й Віра несумісні, навіть — взаємно ворожі, безбожники прагнули розімкнути коло стосунків Бога з Людиною. Відвідувачів собору Св. Володимира, виганяли з університету, який ще не так давно носив його ім'я. Переназвавши університет, прищеплювали його вихованцям образ Шевченка — такого собі еретика, який не став більшовиком тільки тому, що зарано народився. Його твори, навіяні Святим Письмом, ігнорували, натомість бунтарство — використовували для виправдання кровопролиття. Маючи лжепророків замість апостолів, тодішня влада шукала якогось підґрунтя, бодай у минулому.

Тарас Шевченко. Фото І. Досса, С.–Петербург, 1858 р.
(фотографію іноді передатовують 1860 роком)

Художники *О. Бобров, С. Красицький, В. Касян* користувалися цим знімком Шевченка при створенні портретів поета. За цією ж фотографією *І. Рєпін* 1888 року написав відомий портрет для світлиці в хаті, збудованій на Чернечій горі, для сторожа могили Шевченка.

В. Яцок: В музейних колекціях фотографія зустрічається у варіантах кабінетного та візитного форматів на фірмовому (іменному) паспарту *Досса*, де репродуковано, як правило, погруддя Шевченка, часом вкомпоноване в овал. Особливий інтерес становлять первісні відбитки, де повністю відтворено зображення з негатива. Таких фотографій нині відомо лише дві: одна — вміщена після титульної сторінки "Кобзаря" з бібліотеки *Михайла Лазаревського*; друга — з дарчим написом: "Василію Васильевичу Тарновському меншому на пам'ять. Т. Шевченко. 1860. 8 січня".

(*Національний музей Тараса Шевченка, Кн. № 2789*)

Та поступово впливали деякі парадигми, від яких розум багато років залишався ізольованим... Наука була суцільно безбожною. Шевченко в підручниках літератури виглядав також мало не атеїстом. Але чому мій батько й інші університетські професори старої школи — *Дмитро Зеров, Олександр Кришталь, Іван Білокінь, Леонід Смогоржевський*, ідучи на Тарасову гору, не тільки стишували ходу й скидали свої старосвітські брилі, а й нишком хрестилися? І чому вони не вважали, ніби наука здатна відповісти на всі питання? З часом ставало зрозумілим і те, що власне релігія заохочує науку пізнавати світ, виявляючи нові докази його божественного походження. Отже, в процесі своїх досліджень вчені переконували, що Боже начало присутнє в кожній істоті. Наука відновлювала наш зв'язок з трансцендентним! І притомна людина відчувала цей зв'язок.

Зазвичай, у ставленні до митців, зокрема поетів, люди змінювали свої вподобання. Спочатку міг подобатися *Юліуш Словацький*, а згодом — *Адам Міцкевич*; замість *М. Гумільова* воліли *О. Блока*; ще хтось після *Лонгфелло* захоплювався *Уїтменом*. Є ранній *Байрон* і юний *Пушкін*. Бо поети спочатку вчилися віршувати, а досягали творчої зрілості вже з віком, оволодівши формами й жанрами. Але творчість Шевченка цілісна й довершена від перших балад і поем до останніх віршів. Тому він входить до свідомості одразу й назавжди. Відповідно, твори Шевченка вчать цілісно бачити й сприймати Світ. У цьому також їхня сучасність. Від біблійного царя *Давида* до непокірного *Яна Гуса*, від *Гомера* до *Данте* й "Історії Русів", від стародавньої Трої й римського Колізею до С.–Петербургу, від Кавказу до Зауральських степів світ постає єдиним цілим у своїх взаємозалежностях. Особливе місце в ньому посідають Дніпро й Канівські узвишся над ним, які є далеким продовженням Карпат і пов'язують, об'єднують Захід і Схід України, історичну Лівобережну Гетьманщину з рідним Шевченкові Правобережжям. "Гори мої високі..." Це не тільки географічний, але й сакральний символ України. Він мріяв оселитися тут на схилі життя.

Бронзовий кобзар неподалік від греблі Канівської ГЕС зустрічає нас на лівому березі Дніпра

Шевченкове місце в духовній скарбниці читача не може зайняти ніхто інший. Якщо ж ця ніша в душі залишається вільною, таку людину лише шкода. Вона сприйматиме Світ уривками, фрагментарно, плутаючи підставу з дрібницями, як це буває з особами, залежними від Інтернету. Напевно, "Кобзар" може врятувати від цинізму, гедонізму, аутизму, інформзалежності та інших сучасних духовних недуг і особливо необхідний саме нинішньому поколінню. Й не лише українців: якщо в 1960-х роках він був перекладений на 80 мов, то наприкінці ХХ ст. — вже на 100, до яких останнім часом додалися каталанська й валлійська. Це явище можна порівняти з багатомовністю Біблії.

Жодну свідому чи то притомну людину ніколи не цікавили Шевченкові звички й побут, скільки пив горілки, чи був щедрим на гроші.

Навіщо піддивлятися у замковий отвір? Так вчиняє філістер, який боїться стрижня культури, мистецької бистрини, задовольняючись тихим виром хутірського, пліткарського думання. Він і не підозрює, що горілка в шинку біля гори Пластунки, що його відвідував поет, не має нічого спільного з нинішньою, як і та Шевченкова "вода з-під явора" — із водою з-під крану.

Не скуштує той бузиновий обиватель плоду із Саду пізнання, бо на стежці до цього Саду — висока духовна напруга.

Тарас Шевченко. Коло Канева. 12 червня — 27 липня 1859 р.
Кольоровий папір, олівець, туш, перо

19 травня 2007 р. на околиці села Келеберда на місці, де влітку 1859 року Тарас Шевченко створив етюд "Коло Канева", було відкрито пам'ятний знак. На гранітній тритонній брилі зображено постать Кобзаря, начерки його етюдів та фрагмент з віршу "Гори мої високі". Пам'ятний знак споруджено навпроти Тарасової гори, де покоїться прах поета. Авторами проекту є канівська художниця, народна майстриня Галина Морозова та скульптор Володимир Товстоп'ятов

Поет палко ненавидів лукавство, особливо — пристосуванство. Роз'єднуючи Добро і Зло, він не давав їм танцювати в парі; коли ж вони зросталися — відривав демона Зла неблаганно й рішуче, аж кров юшила. Не кажу вже про рани душевні, що ястряються від Шевченкових віршів, не даючи спокою, ані спочинку совісті... Але він і єднає.

Лівобережні озера й протоки, піскові кучугури та соснові пущі органічно злучені з кручами берега правого, його вершинами й підгірними лісами. Природно їх поєднали струмені Дніпра, історично — поетові твори, а ритуально, за спогадами *М.Ф. Біляшівського*, — кухоль криничної води, колись принесений селянином із Пекарів на шпильочок гори Княжої, де стояв Шевченків мольберт. А ще й пісні над водами Дніпровими, тужні жіночі співи, звернені до пароплава, що тихенько йшов з Києва до Канева. Той приставав, і люди на ньому теж співали, якої знали, звертаючись до берега. Там підхоплювали чи починали іншої; пароплав розтавав у сутінках, а навздогін йому кручі ще відлунювали пісні... Відтоді Шевченко назавжди лишився для киян в піснях Ржищева, Ходорова, Григорівки, у джерельних кручах Правобережжя і, навіть, у зустрічному пароплаві, якою б не була його назва.

Шевченка вважають загадковим — як особистість і творчий феномен. У спогадах сучасники одностайні в цьому... *О.С. Афанасьєв-Чужбинський* заходить до його Санкт-Петербурзької майстерні. Тарас каже: "*Не підходьте, тут небезпечні кислоти!*". Шевченко так вимогливо ставився до власних праць, що навіть граверні роботи не доручав нікому, сам виконував офорти, що забирало прірву часу, а головне — здоров'я. Постає питання: а коли ж він вірші писав, де знаходив час на книжки, на спілкування, листи, Щоденник?

"Дивне, однак, це всемогутнє покликання" — пише в Щоденнику. "*Знаючи, що живопис — моя професія, я komponував вірші...*" І повторює: "*Справді, дивне це невагомне покликання! Таємниця? Так. Але чи має вона пояснення?*"

"Вічна таємниця поезії Кобзаря, — зауважив *Євген Сверстюк*, — у його молитовному ключі". Скажу трохи по-іншому: ця таємниця — у священних ознаках, які єднають "Кобзар" із Біблією. Автор поезій, що стали народними молитвами, українським Псалтирем, вдався й до біблійного жанру послання ("*І мертвим, і живим, і ненарожденним ...*"). Персонажі Святого Письма в різних іпостасях живуть і діють у його творах. Це не лише парафрази з Книги книг, а й образне втілення омріяного краю, Землі Обіцяної, де сини й доньки України житимуть, пройшовши крізь матеріальну руїну, духовний занепад, подолавши розбрат і ниці спокуси. Ось переспіви Старого Завіту — пророчих книг *Ісаї*, *Осії*, *Єзекїїля* і, особливо близьких Шевченкові, гнівних віршів *Єремїї*: "*Прислухався я й слухав: неправду говорять, немає нікого, хто б каявся у своєму лукавстві... І легенько лікують нещастя народу мого, кажучи: "Мир, мир" — а миру нема!*" Такі "*Кавказ*", "*Три літа*", "*Великий льох*". Нарешті, віршем

"Пророк" поет об'єднує побитого камінням *Єремїю* з *Ісаєю*, якого стратили за наказом царя. Це не загадкові "коди", але прості й зрозумілі символи Святого Письма, якими пройнята творчість генія.

"*Кожне тіло — немов та трава, і всяка слава людини — як цвіт трав'яний: засохне трава — то й цвіт опадє, а Слово Господнє повік пробуває!*" (І Соборне послання апостола *Петра*). З польовою квіткою, чий яскраві ніжні пелюстки швидко опадають, автори священних книг порівнювали скороминушість і незахищеність земної краси. Ліричним сумом, наспіваним на біблійний мотив, пройнятий вірш "*Маленькій Мар'яні*": "*Рости, рости, моя пташко, // Мій маковий цвіте...*" За два роки до цього, в 1843-му, слова апостола *Петра* про долю "цвіту трав'яного" стали епіграфом до поеми "*Тризна*". Тож біблійний образ маленької дівчинки не нав'яаний хвилиним враженням чи настроєм. Шевченко пильно і послідовно плекав мотиви Святого Письма; вони природно й невимушено звучать у його творчості.

Інший біблійний символ — сакральне число *сім*. Звикли, пам'ятаємо, користуємося такими поняттями й висловами, як "*седмиця*", "*на сьомий день*", "*всім по сім*". Змальовуючи голод і спустошення своєї країни внаслідок Божої кари, Книга пророка *Йоїла* називає сім найважливіших стародавніх культурних рослин: оливка, пшениця й ячмінь, виноград, фіга, гранатове дерево й пальма. Ці рослини належать до Великої біблійної сімки. Вони й нині — серед провідних, а за античних часів без них життя не було. Це повторює сам *Єремїя*: "*Зберу їх доценту, говорить Господь: не буде ягід у них на винограді, і не буде на фіговім дереві фіг, а їхнє листя пов'яне...*" Вражає те, що плоди смокви (фіги) та винограду, за біблійним узвичаєнням, з'являються в сповіді про щасливе минуле з поеми "*Великий льох*". А в поемі "*Наймичка*" її син Марко (євангельське ім'я) везе подарунки: "*А діточкам черевички, // фіг та винограду...*" Ячмінь завжди сусідує з пшеницею, і навіть бур'яни, на перший погляд нікчемні, але теж поставлені на відповідне місце в Універсумі, цілісному в його безмежному різноманітті, згадуються в поемі "*Марія*" поруч, як і в пророчих книгах *Ісаї* та *Осії*: "*Бур'ян, // Будяк колючий з кропивою // Коло криниці поросли*".

Загадкова поетична інтуїція? Але краще, мабуть, усвідомити, що завдяки величезній ерудиції, обізнаності в біблійних книгах і глибокій релігійності, Шевченко бачив у Світі місце і час кожного створіння, розумів його призначення.

Є майстри, навіть видатні, які досягають висот, коли їхні твори купують. Вони прагнуть утриматися на цьому рівні, догоджаючи своїм меценатам. Тобто, якість розмінюється на кількість. Такий митець не створить чогось контраверсійного, йому не притаманне синкретичне мислення, що поєднує протилежності. Шевченко ж писав і малював речі, які загрозували його спокою і добробуту, виходили за межі загально визнаного способу мислення й творення. Уявляючи Світ як єдине ціле, він привертая увагу до невідповідностей реального буття і християнської

ідеї. Тому Біблія для нього — це і підтвердження рівноваги, яка має існувати в Світі і, разом з тим, — свідчення її відсутності. А отже, джерело творчого неспокою! Так, його біблійний Блудний син поневіряється в Російській імперії XIX ст. ("*Серед розбійників*", "*У в'язниці*", "*Казарма*" тощо), тоді як розум героя спить... Сьогодні — це "успішний" скоробагачко III-го тисячоліття, що забув або не мав свого коріння і чие лукавство є сурогатним заміником розуму. Та в цих алегоричних персонажів спільним є головне — можливість повернення і прощення. Така євангельська ідея "*Притчі...*", бо шлях Блудного сина за всіх історичних епох починається від отчого порогу і має біля нього завершитися. Це і є повернення до себе самого, до тих традиційних цінностей, без яких неможливий поступ.

Цілісність світобачення, синкретичне мислення не завжди залежать від освітнього рівня; їх можна розвинути й виховати навіть з маленького зернятка таланту, ще й всупереч обставинам. Історик України-Русі, незабутній *Михайло Брайчевський* розповідав мені, як 1939 року, на 125-річний ювілей Шевченка привезли з далеких берегів Білого моря сліпу оповідачку *Марфу Крукову*. Поморяни походять з Великого Новгороду, історично пов'язаного з Києвом; у їхній пам'яті збереглися билини Київської землі.

Так от, цю незрячу жінку водили середмістям, і вона впізнавала гори Щекавицю, Хоревіцю, вказуючи, де саме за ними Кожум'яки, Гончари, Поділ. Бо знала і відчувала те, чого часто не знають і не бачать зрячі. Не кожен гострозорий так орієнтується навіть у рідному місті!.. Пригадується сліпий бандурист, який не без підстав дорікав зрячим, які не цінують свого безцінного дару і "*білим світом нудять*".

У 1940—1950-ті роки влада, як і раніше, не сприяла національному піднесенню. Зокрема, це виявилось і в певній ізоляції Шевченкових пам'ятних місць. Навіть сполучення з Каневом погіршилося, бо знищений у 1941 р. міст не відновили. В Каневі ліквідували залізничну станцію й єдиною надійною дорогою тривалий час залишався Дніпро. Попри це, професори Київського університету *І.П. Білокінь*, *Д.К. Зеров*, *О.Б. Кістяківський*, *О.П. Кришталь*, *О.В. Топачевський* щоліта влаштовували студентські походи на Чернечу (Тарасову) Гору, плавання човнами з Канівського природного заповідника до пам'ятних місць Прохорівки. Кожен вважав за свій святий обов'язок вклонитися могилі

"Неподалік Канева, на Михайловій горі, що мальовничо розкинулася на лівому березі Славути, у Прохорівці, жив талановитий вчений, вірний приятель Тараса Шевченка — *Михайло Максимович*. За переказами селян, неподалік від будинку Максимовичів Шевченко уподобав п'ятсотлітнього кристалого дуба, який і понині височить там. Під його розлогими вітами, що створювали тінь та затишок, Тарас Григорович подовгу відпочивав, спілкувався з простими людьми... На Михайловій горі художник створив кілька малюнків, зокрема портрети Михайла та Марії Максимовичів.

Тарас Григорович прагнув здійснити свою заповітну мрію — поселитися над Дніпром, збудувати хату, одружитися і залишитися жити в Україні, тож шукав над Росією і Дніпром ділянку землі. Цю думку він плекав багато років. Тарас Шевченко у снах бачив "голубії" степи, "лани широкополі", "садок-райочок" та мріяв повернутися на береги рідного Дніпра та "посидіти і походити в своїй маленькій благодаті". Таке місце знайшов між Каневом і Пекарями в Межирицькому маєтку поміщика *Никодима Парчевського*. Варфоломій Шевченко — троюрідний брат і свояк поета, який допомагав йому шукати землю під хату, писав: "*Ось і стали ми з ним декуди їздити й шукати йому задля кишла такого місця, щоб Дніпро був під самим порогом...*" В народі ця місцевість здавна називалася Мотовиловищиною. Тарасу Шевченку вона надзвичайно сподобалась. "*...Мені і вдень, і вночі сниться ота благодать над Дніпром, що ми з тобою оглядали...*" — написав він в листі з Петербурга до В. Шевченка 20 серпня 1859 року. Та канівські поміщики не хотіли мати такого сусіда. Київський генерал-губернатор у листі до начальника III відділу жандармерії писав: "*...Если бы Шевченко пожелал поселиться в здешнем крае, то я полагаю бы отклонить его намерение. Водворение его здесь я не почитаю удобным...*". Тож невдовзі біля Успенської церкви села Прохорівка поета було заарештовано і відправлено до Петербурга.

Але Тарас Шевченко не полишає свого наміру. Він надсилає Варфоломію план і проект хати, яку хотів би збудувати: "*...Посилаю тобі нащвидку зроблений план хати. Поміркуй і роби як сам добре знаси. Мені тільки треба, щоб робоча була дубова та круглий ганок скляний на Дніпро*". А в іншому листі від 29 січня 1861 року читаємо: "*Кончай швидше в Каневі та напиши мені, як кончиши, щоб я знав, що робити з собою весною*". Кобзар знову збирався повернутися в Україну. Але не судилося...

*Валентина Авраменко, ст. наук. співр.
Шевченківського національного заповідника, м. Канів*

Кобзаря, відвідати його музей, побачити *Шевченків дуб і сосну Гоголя* на Михайловій Горі, біля садиби **М. Максимовича**. Зауважу, що на літній практиці у Канівському заповіднику були не літературознавці, журналісти чи історики, а біологи, геологи та географи. Групами й цілими курсами вони фотографувалися біля пам'ятника Шевченкові над широким Дніпром, на тлі величного краєвиду — лівобережних лісів, луків та озер... Професори дбали про всебічний розвиток, цілісність світогляду своїх вихованців, незалежно від майбутнього фаху. Згадаймо, що й великий композитор **Микола Лисенко** свого часу закінчив саме біологічний факультет Київського університету.

У травні 2013 р. французький письменник і філософ **Домінік Веннер** вчинив самогубство біля вітваря собору Паризької Богоматері. В прощальному листі він пояснив свій вчинок: *"Я жертвую те, що залишилося від мого життя, на знак протесту. Виступаючи на захист ідентичності кожного з народів у себе вдома, я повстаю проти злочинного заміщення нашого народу іншими. Дискурс, що переважає на даний момент, по вуха загруз у подвійних стандартах і європейцям рано чи пізно доведеться долати наслідки цієї двозначності. Не маючи родової релігійної системи, що є надійним якорем у вирі неусталеності, від часів Гомера нас таки об'єднує спільна родова пам'ять, джерело вічних цінностей, що стануть підвалиною для нашого майбутнього відродження у духовному відриві від царства кількості, цієї причини усіх нещастів сучасного світу."*

Як віруючий, **Д. Веннер** усвідомлював гріховність свого вчинку, парадоксально спрямованого на захист саме традиційних, християнських цінностей. Відчайдушний крок інтелектуала, що закликає "блудних синів" повернутися додому. Бог йому суддя. Разом із цим безліч людей, які ніколи не відкривали для себе ні Біблії, ані **Гомера**, по-своєму реагують на панування "царства кількості", де щороку зростає кількість тютюну, алкоголю, наркотиків, ліків, контрацептивів, брехні, сміття.

Кажуть, ніби нинішнє покоління є першим у світовій історії, яке дурніше від попереднього. Мабуть, це перебільшення: в чомусь — так, в іншому — навпаки. Але з давніх-давен моральна деградація вважалася страшним гріхом: біблійний пророк **Ілля** просив смерті в Господа, визнаючи, що він *"не ліпший від батьків своїх"*... Серед ночі наш будинок прокинувся від несамовитих зойків і грюкання. Як виявилося, хтось у дворі трошив свій комп'ютер, супроводжуючи це лайкою з відомим жаргонним вигуком *"Дістали!"* Індивідуальний бунт проти маніпулювання свідомістю та техногенної залежності? Персоніфіковане неповернення Блудного сина? Напевно. Та якби цей чоловік вчасно познайомився з літературною класикою, прочитав *"Кобзаря"*, то, мабуть, спрямував би свою енергію на щось позитивніше від безтямного вибуху запізнілого на 200 років луддитства. Його свідомість була б надійно захищеною. Так, **Лонгфелло** захищає духовний світ американця, **Гете** — німця, **Міцкевич** — поляка.

Хто пізнав бодай основні здобутки національної культури, тому комп'ютерні ігри не загрожують, і він не виросте гіршим від своїх батьків.

... Ясного дня з Канівських гір можна побачити поміж синіх лісів давні козацькі села Келеберду, Липляве, Прохорівку й Бубнівську Слободу, а майже на обрії — дзвіниці церков Переяслава; уночі ж — навіть вогні Черкас. Дніпро й гори над ним у Шевченка є символами соборності. Адже Дніпро поєднує Лівобережну і Правобережну, а Канівські узвишся, як далеке продовження Карпат — всю Західну Україну зі Східною. У цьому є цілісність бачення світу і сучасність творчості Шевченка. Поезії і вся його мистецька спадщина (історичні та жанрові малюнки, пейзажі, портрети, ілюстрації, листи, щоденники) вчать бачити і сприймати світ у безперервності часу і простору, від стародавньої Трої до Києва, від Святої Землі до Казахських степів. Від першого (*"Рече та стогне Дніпр широкий"*) і до останнього віршу *"Кобзар"* усвідомлюється як одне ціле, як рятувальний човен серед моря цинізму, гедонізму, брехні, пожадливості, комп'ютерної залежності та багатьох інших психологічних, моральних проблем нашої доби.

...Створений Богом прекрасний Світ Шевченко любив нестямно, з пророчою щирістю. І до, і після його земного життя наш *"тихий рай"* переходив від одних рук до інших, аж поки не опинився у володінні войовничих безбожників, які піддали землю, воду й повітря небаченій досі нарузі. Навіть село на Переяславщині, де він написав *"Маленькій Мар'яні"*, *"І мертвим, і живим..."*, затопили! І породили покоління, чи то популяцію, здатну вбити за клопоть землі — тієї, яку не оратиме біблійний Адам, але загублять, засмітять, забудують безглуздими спорудами, ворожими природі й розумові. Це суперечить світовій місії людини, створеної за Божою подобою. Знищення природного середовища існування рослин, тварин і самої Людини — жадливий злочин проти України і Світу, що витримує порівняння хіба що з учинком епічного антигероя *"Страшної помсти"* **Миколи Гоголя**. Піднявши руку на цілісність Універсуму, годі сподіватися на прощення. Прозираючи майбутнє, Поет звертався до нас, виливаючи свій гнів словами, що стали хрестоматійними, не втратили своєї сили, як і біблійні пророцтва. Той гнів праведний, бо гнівався й Христос, виганяючи з храму торговців.

Філософи пояснюють пророчий дар дією трансцендентних сил, у народі ж його називають Божим покликанням. А тим, які зазіхають на Шевченкову височінь, скажемо, трохи перефразувавши самого Поета: *"Не підходьте. Для вас це небезпечно, бо тут висока розумова напруга"*. Зрештою, нищому в історії не дістати навіть Геростратової слави. Шевченко ж перебуває — у віках, у Світі, а надто — в Україні, чого він так палко жадав. ■

Андрій Топачевський
письменник, кінодраматург,
м. Київ